

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

**Комітет з питань зовнішньої політики
та міжпарламентського співробітництва**

КОМІТЕТСЬКІ СЛУХАННЯ

**на тему «Виконання Україною міжнародних зобов'язань
за Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про
ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок»**

Інформаційно-аналітичні матеріали

Київ

8 квітня 2021 року

МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 289-86-22; 289-70-60, факс: 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, рахунок UA388201720343180001000078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

№ _____
На № 04-19/05-2021/95293 від 17.03.2021

Про участь у комітетських слуханнях

Комітет Верховної Ради
України з питань зовнішньої
політики та
міжпарламентського
співробітництва

Міністерство соціальної політики на лист Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва від 17.03.2021 № 04-19/05-2021/95293 щодо проведення комітетських слухань на тему: „Виконання Україною міжнародних зобов'язань за Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок” інформує про наступне.

У заході візьме участь генеральний директор Директорату розвитку соціальних послуг та захисту прав дітей Колбаса Руслан Сергійович.

Пропонуємо включити до інформаційно-довідкових матеріалів:
заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України, надані Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок 03.03.2017;
перелік питань для розгляду до подання дев'ятої періодичної доповіді України, надані Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок 09.03.2020, що додаються.

До рекомендацій за результатами слухань пропонуємо включити наступне:
міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади при розробленні нормативно-правових актів у сферах, які охоплює Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, враховувати рекомендації Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, які будуть надіслані за результатами розгляду дев'ятої періодичної доповіді України з цих питань.

Додатки: на 24 арк.

Заступник Міністра
з питань європейської інтеграції

Ольга РЕВУК

Поширення: обмежене
9 березня 2020 р.

Мова оригіналу: англійська
тільки англійська, французька та
іспанська

ПОПЕРЕДНЯ НЕРЕДАГОВАНА ВЕРСІЯ

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок

**Перелік питань для розгляду до подання дев'ятої
періодичної доповіді України**

Загальні питання

1. Будь ласка, надайте інформацію та статистичні дані з розподілом за статтю, віком, інвалідністю, етнічною приналежністю, релігією та місцезнаходженням щодо поточного становища жінок у державі-учасниці, з метою моніторингу виконання Конвенції. Відповідно до зобов'язань держави-учасниці за статтями 1 і 2 Конвенції та згідно з Ціллю 5.1 Цілей сталого розвитку «Повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчаток», а також з урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (CEDAW/C/UKR/CO/8, пункти 49-50), будь ласка, зазначте яким чином держава-учасниця планує покращити збір та аналіз даних, що відносяться до сфер охоплення Конвенції задля того, аби забезпечити формування політики та розробку програм, а також вимірювання прогресу у напрямку реалізації Конвенції та сприяння реальній рівності жінок та чоловіків, у тому числі щодо конкретних сфер, охоплених у цьому документі.

Поточна ситуація

2. З огляду на триваючий збройний конфлікт на деяких ділянках території держави-учасниці, тимчасову окупацію та невизнану анексію Автономної Республіки Крим і міста Севастополя Російською Федерацією (див. Резолюції Генеральної Асамблей 68/262 та 71/205), будь ласка, надайте оновлену інформацію щодо виконання попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 11). Будь ласка, опишіть також вплив, який здійснюється внаслідок створення декількох інституцій, уповноважених боротися з корупцією, на протидію безкарності та забезпечення запобігання, розслідування будь-яких актів насильства щодо жінок та дівчат, у тому числі в умовах збройного конфлікту, притягнення до відповідальності та покарання винних у скoenні таких актів (HRI/CORE/UKR/2018, пункти 20 та 52-53).

Жінки, мир, безпека

3. Будь ласка, надайте Комітету інформацію щодо впливу Національного плану дій з виконання Резолюції 1325 Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» та інших заходів щодо виконання попередніх Заключних зауважень Комітету на значущої участі жінок у процесі розбудови миру, діяльності з забезпечення відновлення та механізмах правосуддя перехідного періоду на всіх рівнях (пункт 13 (а) – (с)). Будь ласка, опишіть також вплив різних заходів, зазначених у відповідній доповіді держави-учасниці, щодо покращення гендерної рівності у секторах безпеки та оборони і розширення доступу жінок до професій у цих секторах (CEDAW/C/UKR/CO/8/Add.1, сторінки 2-5).

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом

4. Будь ласка, опишіть заходи, вжиті для реалізації Стратегії запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом в Україні (2019 р.),

зокрема стосовно забезпечення механізмів перенаправлення, судово-медичної експертизи, медичного лікування та інших послуг з підтримки (включаючи надання притулків) для жінок-потерпілих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункти 15 (b) та (c)), будь ласка, надайте Комітету інформацію про заходи, вжиті для підвищення рівня професійної компетентності суддів, прокурорів, працівників міліції й інших співробітників правоохоронних органів щодо суворого застосування відповідних норм кримінального законодавства, розслідування і методів проведення допиту з урахуванням гендерної специфіки, з метою запобігання повторної віктимізації потерпілих. З урахуванням попередніх заключних зауважень Комітету (пункти 15 (e) та (f)), будь ласка, опишіть заходи, вжиті для відшкодування шкоди (включаючи компенсацію) жінкам-потерпілим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

Жінки, які проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах, та жінки, які є внутрішньо переміщеними особами

5. З посиланням на попередні заключні зауваження Комітету (пункт 17), будь ласка, надайте оновлені статистичні дані щодо становища жінок, які проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах, жінок, які є внутрішньо переміщеними особами (у тому числі жінок з непідконтрольних уряду територій Донецької та Луганської областей і жінок, які є представницями кримськотатарського народу) та щодо їх доступу до медичних послуг, освіти, продуктів харчування, житла, права на свободу пересування, реєстрації, соціальної допомоги, стійких можливостей у сфері зайнятості, доступу до правосуддя. Будь ласка, опишіть конкретні кроки, вжиті для забезпечення такого доступу, у тому числі шляхом полегшення реєстрації за місцем проживання. Будь ласка, надайте оновлені статистичні дані щодо послуг у сфері психічного здоров'я, доступних жінкам, які постраждали внаслідок збройного конфлікту. Будь ласка, надайте інформацію стосовно активних заходів, вжитих для запобігання примушенню до проституції жінок, які проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах, та жінок, які є внутрішньо переміщеними особами.

Доступ до правосуддя

6. Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для забезпечення обізнатості жінок (у тому числі жінок, які є внутрішньо переміщеними особами, ромських жінок, жінок з інвалідністю, жінок з сільської місцевості, жінок похилого віку, лесбійок, бісексуальних та трансгендерних жінок і жінок, що живуть з ВІЛ) про їхні права, передбачені у Конвенції, а також про засоби правового захисту, наявні для використання. З урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 19), будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для усунення перепон, які перешкоджають ефективному доступу жінок до правосуддя, включаючи фінансові перепони, корупцію та гендерні стереотипи, які є у співробітників правоохоронних органів. Зазначте кількість отримувачів безоплатної правової допомоги.

Визначення терміну «дискримінація» та нормативно-правова база

7. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункти 21 (a) та (b)), будь ласка, зазначте будь-які заходи, вжиті державою-учасницею для гармонізації антидискримінаційного законодавства, включаючи визначення терміну «дискримінація щодо жінок» відповідно до статті 1 Конвенції, а також для повного виконання законів відповідно до прав жінок, передбачених у Конвенції, особливо на місцевому рівні. Будь ласка, надайте інформацію щодо проведення гендерного аналізу національного законодавства та його впливу на інтегрування гендерної складової у законодавство держави-учасниці, а також статистичні дані щодо відповідних кримінальних та адміністративних справ стосовно дискримінації щодо жінок.

Національний механізм покращення положення жінок

8. Що стосується призначення урядового координатора з питань забезпечення державної політики щодо досягнення гендерної рівності (згідно з Постановою КМУ №117 від 01.03.2017 року) та створення посади Урядового уповноваженого з питань гендерної політики (Постановою №390 від 9 червня 2017 року), будь ласка, надайте інформацію щодо їхніх відповідних повноважень, виділених людських, технічних та фінансових ресурсів та щодо впливу, який здійснюється внаслідок створення обох посад на ефективну координацію державної політики щодо досягнення гендерної рівності, зокрема на регіональному та місцевому рівнях. Будь ласка, надайте також інформацію щодо виконання та впливу нормативних документів, що регулюють політику в сфері гендерної рівності, включаючи Програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на 2017-2021 роки, План заходів Міністерства внутрішніх справ з реалізації гендерної політики та Стратегію гендерної рівності на 2019-2021 роки Міністерства розвитку громад та територій. З посиланням на попередні заключні зауваження Комітету (пункти 23 (б)), будь ласка, опишіть зусилля, докладені для забезпечення послідовного застосування гендерної перспективи у розробці та імплементації всіх законів, нормативних актів та програм в усіх міністерствах, у тому числі за допомогою ефективного моніторингу, механізмів підзвітності та гендерно орієнтованого бюджетування.

Тимчасові спеціальні заходи

9. Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для сприяння та прискорення досягненню реальної рівності жінок та чоловіків, у тому числі шляхом прийняття та впровадження тимчасових спеціальних заходів, особливо на користь груп жінок, які перебувають у несприятливому становищі. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункт 25), будь ласка, зазначте заходи, вжиті для заохочення до використання тимчасових спеціальних заходів, у тому числі шляхом прийняття законодавства для заохочення такого використання як у державному, так і в приватному секторах, а також шляхом реалізації ініціатив, спрямованих на підвищення рівня обізнаності та спроможності всіх відповідних державних чиновників та політиків з питань тимчасових спеціальних заходів. Будь ласка, надайте інформацію щодо виконання, моніторингу та результатів будь-яких існуючих тимчасових спеціальних заходів, підверджену статистичними даними, у тому числі щодо квот, передбачених у Виборчому кодексі України №396-ІХ від 19 грудня 2019 року.

Стереотипи та шкідливі практики

10. Будь ласка, зазначте, чи ухвалила держава-учасниця комплексну стратегію стосовно усунення патріархальних дискримінаційних уявлень та стереотипів щодо жінок, як раніше рекомендував Комітет (пункт 27 (а)), включаючи статус проекту Національної стратегії адвокації та комунікації з питань гендерної рівності від 2018 року. З посиланням на попередні заключні зауваження Комітету (пункт 27 (б)), будь ласка, зазначте заходи, вжиті для усунення стереотипного зображення жінок у ЗМІ. Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для гармонізації відповідного законодавства та запобігання сексизму, відповідно до статті 5 (а) Конвенції та Рекомендації CM/Rec(2019)1 щодо запобігання та протидії сексизму, прийнятої Комітетом Міністрів Ради Європи.

Гендерно зумовлене насильство щодо жінок

11. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункт 29 (а)), будь ласка, опишіть кроки, вжиті для ратифікації Конвенція Ради Європи «Про запобігання та протидію насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Будь ласка, надайте також пояснення щодо того, який вплив здійснюють заходи, вжиті з метою імплементації Закону України №2229 «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року, як описано у відповідній доповіді держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/CO/8/Add.1, сторінки 7-10), а також заходи, вжиті для імплементації Концепції Державної програми

запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на 2018-2023 роки. З урахуванням інформації, наданої у відповідній доповіді держави-учасниці щодо внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексу України від 11 січня 2019 року (CEDAW/C/UKR/CO/8/Add.1, сторінки 6 та 11), зазначте, будь ласка, чи прямо заборонено подружнє згвалтування, та надайте оновлені статистичні дані стосовно насильства щодо жінок з розподілом за віком, етнічною приналежністю, статусом інвалідності, видом насильства та стосунками кривдника і потерпілої особи, а також стосовно кількості кримінальних проваджень та обвинувальних вироків, які стосуються справ про насильство щодо жінок, включаючи гендерно зумовлене насильство, домашнє насильство, феміцид, переслідування та сексуальні домагання на публіці. Поясніть, будь ласка, механізми реєстрації випадків гендерно зумовленого насильства.

12. Будь ласка, надайте Комітету інформацію про вжиті заходи щодо інституціалізації та посилення мобільних груп реагування на домашнє насильство та мобільних бригад, що надають доступну соціальну та психологічну допомогу потерпілим від домашнього насильства, як описано у відповідній доповіді держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/CO/8/Add.1, сторінки 6-7 та 9-10). Будь ласка, надайте пояснення щодо впливу різних заходів, спрямованих на включення підготовки з питань сексуального та гендерно зумовленого насильства у навчальні програми для співробітників правоохоронних органів, які описані у відповідній доповіді держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/ CO/8/ Add.1, сторінки 2-3 та 7), а також будь-яких кроків, вжитих для проведення підготовки з питань запобігання гендерному насильству та реабілітації потерпілих для психологів, соціальних працівників та інших відповідних фахівців. З урахуванням попередніх заключних зауважень Комітету (пункти 29 (b), (d) та (f)), будь ласка, детально опишіть заходи, вжиті для запобігання насильству щодо жінок і для забезпечення доступу жінок, потерпілих від насильства, до засобів оперативного відшкодування шкоди та захисту.

Торгівля людьми та експлуатація з метою проституції

13. Будь ласка, надайте дані з розподілом за відповідними факторами, про кількість розслідувань, кримінальних проваджень та обвинувальних вироків у справах про злочини, пов'язані з торгівлею людьми на всіх рівнях (національному, регіональному та місцевому), а також про кількість жінок та дівчат, потерпілих внаслідок торгівлі людьми, яким було надано послуги, спеціально адаптовані до особливих потреб таких потерпілих, зокрема послуги з реабілітації та реінтеграції, включаючи навчання навичок з метою сприяння реінтеграції на ринок праці. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункт 31 (a) та (b)), будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для подальшого вдосконалення законодавства про торговлю людьми, та стосовно фінансових та людських ресурсів, виділених на впровадження такого законодавства, у тому числі національному механізму перенаправлення та нещодавно створеним об'єднаним територіальним громадам. З урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 31 (d)), будь ласка, надайте пояснення щодо того, які заходи були вжиті для захисту жінок і дівчат, які займаються проституцією, від торгівлі людьми та експлуатації, а також для забезпечення програм виходу з такої ситуації, альтернативних можливостей отримання доходу та служб підтримки жінок, що займаються проституцією.

Участь у політичному та громадському житті

14. З посиланням на попередні заключні зауваження Комітету (пункт 33), будь ласка, надайте інформацію про заходи, вжиті з метою прийняття та впровадження тимчасових спеціальних заходів з метою збільшення рівня представництва жінок на виборних та призначаємих політичних та державних посадах всіх рівнів, зокрема на посадах рівня прийняття рішень, у тому числі у новостворених об'єднаних територіальних громадах, уряді, парламенті, міських адміністраціях, дипломатичній службі, а також з метою підвищення обізнаності політиків, ЗМІ, педагогів та широкої громадськості про важливість участі жінок у політичному житті та представництва жінок на посадах рівня прийняття рішень, особливо жінок, які стикаються з множинною дискримінацією. Будь ласка, надайте інформацію про заходи, вжиті для

того, щоб дозволити жінкам, які є внутрішньо переміщеними особами, представницям національних меншин, жінкам з інвалідністю та жінкам, які проживають на територіях, над якими не здійснює фактичний контроль держава-учасниця, брати участь у виборах у якості виборців та кандидаток. Будь ласка, надайте також статистичні дані про їх обрання на політичні посади на виборах 2019 року. Будь ласка, надайте інформацію щодо виконання квот, передбачених у Виборчому кодексі України №396-IX від 19 грудня 2019 року.

Освіта

15. Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих з метою врахування попередніх Заключних зауважень Комітету у сфері освіти (пункт 35). Зокрема, будь ласка, надайте Комітету інформацію стосовно заходів, вжитих для забезпечення відсутності гендерних стереотипів у шкільних підручниках та шкільних програмах на всіх рівнях освіти (дошкільний рівень, школа, університет, наукові та соціальні дослідження), особливо в «уроках життєвих навичок». Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих державою-учасницею для навчання ромських дівчат у школі та збільшення їх зарахування до школи, з метою забезпечення якісної освіти та припинення будь-якої сегрегації ромських дівчат у школі.

Зайнятість

16. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункт 37 (a) та (f)), будь ласка, детально описіть конкретні активні заходи, вжиті для вирішення проблеми зосередження жінок на низькооплачуваних роботах, у тому числі в неформальних секторах економіки, а також для покращення їх доступу до повної зайнятості у формальному секторі та до профспілок, особливо будь-які конкретні кроки, вжиті для підтримки одиноких матерів, ромських жінок, а також жінок, які проживають у районах, що постраждали внаслідок конфлікту, та/або які є внутрішньо переміщеними особами. Будь ласка, опишіть кроки, вжиті для подолання горизонтальної та вертикальної професійної сегрегації, у тому числі шляхом повного виконання рішення про скасування у грудні 2017 року Наказу №256 від 1993 року «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок», а також для підвищення рівня обізнаності серед жінок та роботодавців про такі зміни. Будь ласка, надайте пояснення щодо статусу Кодексу законів про працю 1971 року і пропонованого й чинного законодавства про профспілки, а також щодо заходів, вжитих для забезпечення його повної відповідності міжнародним стандартам праці жінок та гендерної рівності на ринку праці.

17. З урахуванням попередніх заключних зауважень Комітету (пункт 37 (b)), будь ласка, надайте інформацію стосовно вжитих заходів з метою зменшення та усунення гендерного розриву в оплаті праці та забезпечення повного дотримання принципу рівної оплати за рівноцінну працю як у державному, так і в приватному секторах. Будь ласка, надайте інформацію стосовно заходів, вжитих для виконання попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 37 (d)), та для запобігання та відстеження випадків дискримінації та сексуальних домагань щодо жінок на роботі, у тому числі даних про кількість скарг, а також справ, поданих до компетентних органів та судів, та результати розгляду таких справ. Будь ласка, надайте пояснення, чи має намір держава-учасниця ратифікувати Конвенцію про охорону материнства (№183) Міжнародної організації праці, та надайте інформацію щодо виконання Конвенції про трудящих із сімейними обов'язками (№156), особливо щодо захисту вагітних жінок та створення дитячих закладів.

Охорона здоров'я

18. З урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 39 (a), (b) та (d)), будь ласка, надайте оновлену інформацію щодо надання високоякісних медичних послуг, у тому числі послуг з охорони репродуктивного здоров'я, жінкам, особливо жінкам з сільської місцевості, жінкам, які знаходяться у тяжкому матеріальному становищі, ромським жінкам, жінкам, які є внутрішньо переміщеними

особами, та жінкам, що проживають у районах, що постраждали внаслідок конфлікту. Будь ласка, надайте Комітету оновлену інформацію стосовно заходів, вжитих з метою врахування рекомендацій, що містяться у попередніх Заключних зауваженнях Комітету, щодо боротьби з ВІЛ, алкоголізмом та споживанням наркотиків серед жінок (пункт 39 (c)), та з метою забезпечення доступу жінок, які живуть з ВІЛ, до медичних та інших послуг без дискримінації. Будь ласка, надайте статистичні дані щодо становища жінок, які живуть із ВІЛ та/або вживають наркотики, включаючи жінок, які страждають від насильства і жорстокого поводження, зокрема насильства з боку інтимного партнера, та щодо підтримки, яку вони отримують, зокрема створення спеціалізованих реабілітаційних центрів та притулків. Будь ласка, надайте інформацію щодо криміналізації насильства з боку персоналу пологодопоміжних закладів та зусиль щодо зменшення смертності немовлят.

Економічні та соціальні пільги

19. Будь ласка, надайте інформацію стосовно конкретних заходів, вжитих для зменшення бідності та забезпечення доступу до відповідних послуг для жінок, які перебувають у несприятливому чи маргіналізованому становищі: це зокрема одинокі матері, жінки похилого віку, жінки з сільської місцевості, безробітні жінки, жінки, які виконують неоплачувану роботу з догляду, ромські жінки, жінки, які є внутрішньо переміщеними особами, жінки, які проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах, і такі жінки часто залежать від соціальної допомоги. Будь ласка, надайте Комітету інформацію стосовно заходів, вжитих з метою розширення доступу жінок до підприємництва та кредитування, а також з метою створення сприятливого та безпечного середовища для жінок у підприємницькій діяльності.

Ромські жінки

20. Будь ласка, надайте пояснення щодо того, як Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року та План заходів щодо її реалізації вплинули на становище ромських жінок та як Стратегія узгоджується з іншими нормативними документами, які регулюють політику щодо гендерної рівності. Будь ласка, зазначте заходи, вжиті для забезпечення недопущення дискримінації ромських жінок та усунення інших перепон, що перешкоджають їх доступу до послуг оформлення документів, що посвідчують особу (у тому числі свідоцтв про народження), до участі у політичному та громадському житті, до освіти, професійної підготовки, зайнятості, охорони здоров'я, забезпечення житлом та соціальної допомоги. Будь ласка, надайте статистичні дані про будь-які випадки ненависницьких висловлювань та злочинів на ґрунті ненависті щодо ромських жінок, надайте інформацію про заходи, вжиті для запобігання та недопущення таких випадків.

Жінки з сільської місцевості

21. Будь ласка, надайте статистичні дані про становище жінок з сільської місцевості з розподілом за факторами віку, етнічної приналежності й інвалідності, зокрема у зв'язку з поточним процесом децентралізації. З урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 42 (a), (b) та (d)), будь ласка, надайте інформацію про заходи, вжиті з метою забезпечення того, що жінки з сільської місцевості: (a) мають доступ до правосуддя, відповідних послуг, охорони здоров'я, освіти, забезпечення житлом, офіційної зайнятості, розвитку навичок та можливостей навчання, включаючи використання цифрових технологій, можливості отримання доходу та мікрокредитування; (b) можуть володіти, користуватися землею та отримувати землю, залучаються до галузевих сільськогосподарських програм розвитку та мають можливість отримувати фінансову підтримку і технічні ресурси; (c) мають змогу реально брати участь у процесах прийняття рішень щодо соціального та економічного розвитку сільських районів.

Жінки і дівчата з інвалідністю та жінки похилого віку

22. Будь ласка, надайте інформацію про вжиті заходи, спрямовані на: (а) усунення множинних форм дискримінації щодо жінок і дівчат з інвалідністю та жінок похилого віку; (б) забезпечення їх доступу до участі у політичному та громадському житті, доступної освіти, професійної підготовки, зайнятості, охорони здоров'я, забезпечення житлом та соціальної допомоги та їх захисту від насильства та зловживань; (с) створення доступної інфраструктури в школах, університетах, на ринку праці та в приватному і державному секторах.

Жінки зі спільноти ЛБТІ

23. Будь ласка, уточніть, чи у антидискримінаційному законодавстві держави-учасниці (зокрема у Законі №5207-VI "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" від 6 вересня 2012 року) чітко передбачено захист лесбійок, бісексуальних та трансгендерних жінок, чи заборона злочинів на засаді ненависті у законодавстві держави-учасниці поширюється на жінок зі спільноти ЛБТІ, чи визнається юридично зміна статі, та які кроки вжиті для запобігання будь-якого інtrузивного медичного чи хірургічного лікування без попередньої вільної та усвідомленої згоди. З посиланням на попередні Заключні зауваження Комітету (пункт 46), будь ласка, зазначте будь-які заходи, вжиті для забезпечення проведення підготовки та надання настанов співробітникам правоохоронних органів щодо недопущення дискримінації і забезпечення захисту жінок зі спільноти ЛБТІ, зокрема під час публічних акцій протесту та заходів, для забезпечення розслідування та притягнення до відповідальності за скомляння будь-яких актів прояву ненависницької риторики та насильства щодо жінок зі спільноти ЛБТІ, а також для надання притулку та допомоги жінкам, які є потерпілими від насильства.

Шлюб та сімейні стосунки

24. Будь ласка, надайте інформацію про заходи, вжиті для впровадження та забезпечення встановлення мінімального віку 18 років для вступу в шлюб, зокрема це стосується ромських жінок та дівчат. З урахуванням попередніх Заключних зауважень Комітету (пункт 48 (с)), будь ласка, зазначте, чи гендерно зумовлене насильство щодо жінок у побутовій сфері враховується під час судового розгляду справ, пов'язаних з опікою над дітьми та відвідуванням дітей.

Додаткова інформація

25. Будь ласка, надайте будь-яку додаткову інформацію, яка вважається доречною стосовно законодавчих, нормативних, адміністративних та інших заходів, вжитих для виконання положень Конвенції та Заключних зауважень Комітету після розгляду у 2011 році попередніх періодичних доповідей. Такі заходи можуть включати нещодавно прийняті закони, розробки, плани і програми, нещодавно ратифіковані правозахисні документи або будь-яку іншу інформацію, яку держава-учасниця вважає доречною. Будь ласка, зверніть увагу, що окрім порушених тут питань, очікується, що держава-учасниця, в ході діалогу, дасть відповіді на додаткові запитання, що стосуються сфер, які охоплені УКонвенції.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

Розповс.: Заг.
3 березня 2017 р.
ПОПЕРЕДНЯ НЕРЕДАГОВАНА ВЕРСІЯ
Мова оригіналу: англійська

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок

Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України¹

1. Комітет розглянув восьму періодичну доповідь України (CEDAW/C/UKR/8) на своїх 1472-му і 1473-му засіданнях 14 лютого 2017 року (див. CEDAW/C/SR. 1472 і 1473). Підготовлений Комітетом перелік проблем і питань міститься в документі CEDAW/C/UKR/Q/8, а відповіді України містяться в документі CEDAW/C/UKR/Q/8/Add.1.

A. Вступ

2. Комітет із задоволенням відзначає подання державою-учасницею восьмої періодичної доповіді. Він також високо оцінює письмові відповіді держави-учасниці на перелік питань і проблем, поставлених перед сесійною робочою групою, і вітає усний виступ делегації, а також подальші роз'яснення, надані у відповідь на питання, задані в усній формі Комітетом в ході діалогу.
3. Комітет висловлює вдячність державі-учасниці за роботу її делегації під керівництвом міністра соціальної політики Наталії Федорович. До складу делегації входили представники Міністерства юстиції, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки, Міністерства оборони, Генеральної прокуратури та Постійного представництва України при Відділенні Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організаціях в Женеві.

B. Позитивні аспекти

4. Комітет вітає прогрес, досягнутий в проведенні законодавчих реформ після розгляду в 2008 році сьомої періодичної доповіді держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/7), зокрема, прийняття наступних законодавчих актів:
 - (a) Закон про попередження та боротьбу з насильством в сім'ї, в 2016 році;
 - (b) Закон про боротьбу з торгівлею людьми, в 2011 році.
5. Комітет вітає зусилля держави-учасниці щодо вдосконалення основоположних принципів її державної політики, спрямованих на прискорення ліквідації дискримінації щодо жінок і розширення прав жінок, включаючи прийняття наступних документів:

¹ Схвалені Комітетом на його шістдесят шостому засіданні (13 лютого – 3 березня 2017 р.).

- (a) Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (2017-2021 рр.);
 - (b) Концепція Національної програми щодо попередження та боротьби з насильством в сім'ї (2017-2020 рр.);
 - (c) Національний план дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» до 2020 року, в 2016 році;
 - (d) Стратегія скорочення масштабів бідності (2016-2020 рр.);
 - (e) Національна стратегія в сфері прав людини і План дій щодо її здійснення, в 2016 році;
 - (f) Державна цільова програма по боротьбі з торгівлею людьми, в 2016 році.
6. Комітет вітає той факт, що в період після розгляду попередньої доповіді держава-учасниця приєдналася до Міжнародної конвенції про захист всіх осіб від насильницьких зникнень, в 2015 році.
7. Комітет вітає той факт, що держава-учасниця підписала Римський статут в 2000 році і визнала юрисдикцію Суду стосовно ймовірних злочинів, скочених на її території в період з 20 лютого 2014 року.

C. Парламент

Верховна Рада

8. Комітет підкреслює вирішальну роль законодавчої влади в забезпеченні повної реалізації Конвенції (див. Заяву Комітету про його взаємини з парламентарями, ухвалену на сорок п'ятому засіданні в 2010 році). Комітет пропонує Верховній Раді України в рамках її повноважень ужити необхідних заходів для виконання цих заключних зауважень в період між поточним і наступним звітним періодами, як передбачено Конвенцією.

D. Фактори і труднощі, що перешкоджають ефективному виконанню Конвенції

9. Комітет вважає, що тривалий збройний конфлікт в державі-учасниці, який продовжується вже четвертий рік, являє собою проблему для виконання Конвенції. Проте, він вважає, що виконання Конвенції, особливо під час конфлікту, є найбільш ефективною гарантією забезпечення повного дотримання і здійснення прав жінок, так як жінки є рушійною силою соціально-економічного розвитку країни. У зв'язку з цим Комітет закликає державу-учасницю виконати рекомендації, що містяться в цих заключних зауваженнях і є питанням першочергової важливості для забезпечення національної мобілізації і міжнародної підтримки, з урахуванням Загальної рекомендації №30 (2013 р.) про роль жінок у запобіганні конфліктів, конфліктних і постконфліктних ситуаціях (Загальна рекомендація №30 (2013 р.)) шляхом створення спеціального механізму координації з усіма відповідними державними установами на всіх рівнях, а саме – Верховною Радою, обласними адміністраціями, судовими органами та іншими зацікавленими сторонами, а також представниками громадянського суспільства і міжнародних організацій, які в даний час надають підтримку державі-учасниці на шляху до досягнення всеосяжного і міцного миру.

E. Основні проблемні аспекти та рекомендації

Загальний контекст

10. Комітет вітає зусилля держави-учасниці і її відданість справі розбудови миру, зміцнення верховенства права і сталого розвитку. Він зазначає, що з моменту початку конфлікту в квітні 2014 року, а також тимчасової окупації і невизнаної анексії Автономної Республіки Крим та м. Севастополя Російською Федерацією (Резолюції Генеральної Асамблеї A/RES/68/262, прийнята 27 березня 2014 р. і A/RES/71/205, прийнята 19 грудня 2016 р.) держава-учасниця зіткнулася з критичною ситуацією, яка характеризується наявністю людських страждань, економічної нестабільності, зростанням насильства і зменшенням безпеки. Комітет зазначає, що, незважаючи на підписання Мінських угод, бойові дії тривають. Незважаючи на зусилля держави-учасниці, поширення безкарності за порушення прав людини і правопорушення, вчинені в умовах кризи на території держави-учасниці та прилеглих територіях, зокрема, в деяких районах Донецької і Луганської областей, мали серйозний вплив на цивільне населення, в тому числі на жінок, включаючи тих жінок і дівчат, які знаходяться в несприятливих умовах, таких як жінки-ВПО, жінки в сільській місцевості, жінки похилого віку і жінки з обмеженими можливостями, а також роми, ЛГБТ і інші меншини. Зокрема, Комітет стурбований тим, що ця ситуація, поряд з широко пошироною корупцією, сприяла зростанню насильства по відношенню до жінок з боку держави і недержавних суб'єктів і зміцненню традиційних і патріархальних відносин, які обмежують в правах жінок і дівчат. Комітет також стурбований у зв'язку з відсутністю інформації про стан справ на територіях за межами ефективного контролю з боку держави-учасниці в зв'язку з обмеженням доступу для представників ОБСЄ та інших міжнародних організацій. Комітет нагадує державі-учасниці про термінову необхідність просування позитивного порядку денного з метою зміцнення верховенства права і підкреслює важливу роль жінок в якості рушійної сили для відновлення миру і стабільності.

11. Відповідно до Загальної рекомендації №30 (2013 р.) Комітет закликає державу-учасницю:

- (a) Забезпечити дотримання верховенства права, справедливе і невідкладне здійснення правосуддя з урахуванням гендерного аспекту;
- (b) У пріоритетному порядку вжити заходів щодо ефективної боротьби з корупцією та безкарністю і виконати раніше взяте на себе зобов'язання щодо запобігання, розслідування, переслідування і покарання насильства по відношенню до жінок і дівчат з боку державних і недержавних суб'єктів;
- (c) Забезпечити проведення систематичного навчання з питань прав людини, зокрема, прав жінок, для всіх співробітників правоохоронних органів і військовослужбовців, а також впровадження та дотримання сурового кодексу поведінки з метою ефективного забезпечення дотримання прав людини;
- (d) Як передбачено в рамках Мінських угод, відхиляти клопотання про амністію для осіб, підозрюваних, обвинувачених або засуджених за вчинення військових злочинів, злочинів проти людяності або грубих порушень прав людини, в тому числі пов'язаного з конфліктом сексуального насильства, нагадуючи, що застосування амністії є неприпустимим, якщо воно перешкоджає здійсненню права жертв на ефективне застосування правового захисту, включаючи відшкодування збитків, або обмежує жертв і суспільство в праві знати правду про порушення прав людини і норм гуманітарного права.

випадків сексуального насильства, в тому числі через стигматизацію і страх помсти, є свідчення численних випадків сексуального насильства в постраждалих регіонах, де триває конфлікт. Комітет також стурбований наступним:

- (a) Наявне визначення згвалтування застаріло і не включає в себе згвалтування, вчинене із застосуванням сили або примусу, викликаному страхом перед насильством, примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, і, отже, не може бути застосоване до випадків, пов'язаних з конфліктом;
- (b) Обмеженість можливостей правоохоронних органів і судової системи розслідувати, документувати і здійснювати судове переслідування випадків сексуального насильства;
- (c) Відсутність заходів по забезпеченням надання своєчасної та всебічної допомоги жертвам сексуального насильства, такої як послуги охорони здоров'я, включаючи сексуальне і репродуктивне здоров'я, психологічні, юридичні послуги, підтримка в отриманні джерел засобів до існування і надання інших міжгалузевих послуг.

15. Відповідно до Конвенції і її Загальної рекомендації № 30 (2013 р.), Комітет наполегливо закликає державу-учасницю:

- (a) Внести поправки до статті 152 Кримінального кодексу, з тим щоб включити положення, що стосуються сексуального насильства, в тому числі більш широке визначення згвалтування відповідно до міжнародних стандартів, яке буде включати в себе наступні умови: «із застосуванням сили або загрози застосування сили щодо даної або іншої особи, або шляхом примусу, викликаного, наприклад, страхом перед насильством, грубим примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, або шляхом використання обстановки, яка характеризується примусом, коли посягання було скосне щодо особи, нездатної дати згоду, що виражає її справжню волю» з метою забезпечення відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом;
- (b) Забезпечити відповідну підготовку для юристів, слідчих, прокурорів і співробітників поліції з метою підвищення їх можливостей для проведення розслідування, документування та притягнення до відповідальності винних у випадках сексуального насильства відповідно до Міжнародного протоколу щодо документації і розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту;
- (c) Забезпечити доступ жінок і дівчат до правосуддя та прийняття процедури для розслідування випадків сексуального насильства, що враховують гендерний аспект; проводити відповідне навчання і приймати кодекси поведінки та протоколи для поліції і збройних сил, які враховують гендерний аспект, а також зміцнювати потенціал судової системи, з тим щоб забезпечити її незалежність, неупередженість і сумлінність;
- (d) Забезпечити доступ жінкам, які стали жертвами сексуального насильства, до комплексної медичної допомоги, в тому числі екстеної контрацепції та профілактики зараження ВІЛ/СНІДом, підтримки психічного здоров'я та психологічної підтримки, яка надається фахівцями в галузі охорони здоров'я, що належним чином підготовлені для виявлення сексуального насильства і усунення його наслідків, а також забезпечити постраждалим доступ до судово-медичних досліджень, і в зв'язку з цим звертатися за допомогою до відповідних установ та структур Організації Об'єднаних Націй;
- (e) Забезпечити жертвам доступ до застосування заходів з відшкодування збитку і компенсації, які відповідають конкретним потребам жінок і спрямовані на подолання

структурної нерівності, яка обумовлює застосування насильства по відношенню до жінок, зокрема сексуального насильства, і не допустити повторення такого насильства;

(f) Забезпечити всебічний розгляд питань, пов'язаних з проблемою сексуального насильства, обумовленого конфліктом, в будь-яких майбутніх процесах правосуддя перехідного періоду, що охоплюють весь спектр судових і несудових заходів, включаючи ініціативи в галузі кримінального переслідування, розслідування з метою встановлення істини, програми відшкодування шкоди, інституційні реформи або їх поєднання, а також проведення всеосіжних національних консультацій, зокрема за участі осіб, які постраждали від порушень прав людини і зловживань.

Жінки-ВПО

16. Комітет стурбований зростанням числа внутрішньо переміщених жінок і дівчат в державі-учасниці, які потребують довгострокового втручання для того, щоб забезпечити, зокрема, їх доступ до базових послуг і захисту. Відзначаючи прийняття Закону про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (Закон про ВПО) в жовтні 2014 року, а також низки постанов і указів про допомогу жінкам-ВПО, Комітет висловлює занепокоєння з приводу відсутності заходів щодо їх виконання. Крім того, Комітет занепокоєний тим, що внутрішньо переміщені жінки, в тому числі жінки похилого віку, жінки-інваліди, жінки-роми та ЛБТ, які мають підвищений ризик або постраждали від сексуального насильства або сексуальної експлуатації, стикаються з погіршенням і так нелегких умов життя й труднощами також щодо доступу до реєстрації та обмеженням свободи пересування, а також обмеженням можливості працевлаштування. Комітет відзначає зусилля держави-учасниці щодо подальшого здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам на постраждалих від конфлікту територіях. Однак він стурбований тим, що матері і дружини загиблих солдатів стикаються з серйозними проблемами щодо доступу до соціальних виплат.

17. Комітет наполегливо закликає державу-учасницю:

(a) Забезпечити задоволення конкретних потреб різних груп внутрішньо переміщених жінок, які піддаються різним формам дискримінації, в тому числі вдів, жінок-інвалідів, літніх жінок, жінок, що належать до ромів або ЛБТ, а також забезпечити довгострокові заходи щодо задоволення потреб внутрішньо переміщених жінок і дівчат;

(b) Забезпечити ефективне виконання Закону про ВПО шляхом видання нормативних актів, що забезпечують його практичне застосування;

(c) Забезпечити внутрішньо переміщеним жінкам і дівчатам адекватний доступ до медичних послуг, освіти, харчування, житла, свободу переміщення, реєстрації, соціальних пільг, правосуддя і доступ до прийняття довгострокових рішень, а також забезпечити для них стабільну зайнятість.

Доступ до правосуддя

18. Комітет із задоволенням відзначає зусилля, що вживаються Міністерством юстиції, а також той факт, що Конвенція застосовується в судах. Разом з тим Комітет стурбований повідомленнями про корупцію і відсутність незалежності судових органів, що призводить до безкарності осіб, які вчинили акти дискримінації по відношенню до жінок, у тому числі

акти сексуального та гендерного насильства. Він зазначає, що на практиці система правосуддя залишається недоступною для більшості жінок через наявність таких бар'єрів як корупція, незнання своїх прав і обмежена доступність правової допомоги.

19. Комітет, посилаючись на свою загальну рекомендацію №33 (2015 р.) про доступ жінок до правосуддя, рекомендує державі-учасниці:

- (a) Продовжувати зусилля по боротьбі з корупцією та реформи, спрямовані на інституційну розбудову судової системи, в тому числі шляхом систематичного підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів, співробітників поліції і інших правоохоронних органів щодо застосування Конвенції, а також загальних рекомендацій Комітету і його прецедентних рішень відповідно до Факультативного протоколу;
- (b) Усунути всі можливі перешкоди для доступу жінок до правосуддя, в тому числі шляхом забезпечення безоплатної правової допомоги та звільнення від судових витрат для жінок, які не мають достатніх коштів;
- (c) Виділяти достатні ресурси для фонду правової допомоги, а також для неурядових організацій, що сприяють доступу жінок до правосуддя;
- (d) Підвищувати інформованість жінок про їхні права та рівень їх правової грамотності в усіх питаннях, які охоплюються Конвенцією, з тим щоб вони могли відстоювати свої права.

Визначення дискримінації та законодавча база

20. Комітет стурбований тим, що визначення дискримінації, яке міститься в статті 1 Закону про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок, неявно відрізняється від положень, передбачених в статті 1 Закону про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні, що призводить до суперечливого тлумачення терміну «дискримінація» на практичному рівні. Він також стурбований тим, що:

- (a) Нові законодавчі реформи для покращення становища жінок не передбачають достатніх ресурсів для їх впровадження та звітності;
- (b) Серед усіх гілок влади, таких як уряд, парламент і судова система, має місце недостатнє знання прав жінок, передбачених в рамках Конвенції та Факультативного протоколу до неї, а також Концепції практичного забезпечення рівності чоловіків і жінок та Загальних рекомендацій Комітету;
- (c) Самі жінки, особливо в сільській місцевості, і ті, що належать до вразливих груп, зокрема ромські жінки, не знають про свої права відповідно до Конвенції, і, таким чином, не мають достатньої інформації, необхідної для їх відстоювання.

21. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Гармонізувати своє антидискримінаційне законодавство з метою заборони дискримінації жінок за всіма ознаками і включити сюди пряму і непряму дискримінацію в державному і приватному секторі, а також комплексні форми дискримінації, відповідно до статті 1 Конвенції та її Загальної рекомендації №28 (2010 р) про основні зобов'язання держав-учасниць відповідно до статті 2 Конвенції;
- (b) Створити потужні механізми підзвітності і виділити достатні людські, технічні та фінансові ресурси для виконання законодавства з дотриманням прав жінок в рамках Конституції і Конвенції;

- (c) Забезпечити, щоб Конвенція, Факультативний протокол та Загальні рекомендації Комітету були в достатній мірі відомі і застосовувалися усіма гілками влади, включаючи судову систему, в якості основи для законів, судових рішень і політики щодо гендерної рівності та покращення становища жінок;
- (d) Підвищувати рівень інформованості жінок про їхні права і доступні засоби правового захисту для відстоювання своїх порушених прав відповідно до Конвенції, і забезпечити, щоб інформація щодо Конвенції, Факультативного протоколу та Загальних рекомендацій Комітету надавалася всім жінкам, в тому числі ромам і жінкам з сільської місцевості.

Національний механізм щодо покращення становища жінок

22. Комітет вітає прийняття планів дій і стратегій щодо забезпечення рівності. Він також із задоволенням відзначає, що в жовтні 2016 року прем'єр-міністром було прийнято рішення заснувати при Кабінеті міністрів посаду Уповноваженого щодо забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків. Відзначаючи проведену реформу з децентралізації, Комітет стурбований тим, що (у відповідних документах) не існує ніяких посилань на гендерну рівність. Комітет стурбований тим, що адміністративна реформа 2010 року і реструктуризація послабили національний механізм щодо покращення становища жінок і привели до відсутності наступності в реалізації політики гендерної рівності. Він також стурбований обмеженими можливостями національного механізму держави-учасниці щодо забезпечення належної координації процесу інтеграції гендерної проблематики у всіх сферах і на всіх рівнях.

23. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Прийняти чітку стратегію для консолідації і зміцнення потенціалу національного механізму щодо покращення становища жінок на центральному та місцевому рівнях і гарантувати його належну дієвість, а також наявність достатніх людських та фінансових ресурсів для прийняття рішень, спрямованих на ефективне виконання Конвенції і гарантувати, що він буде дієздатним і децентралізовано зможе забезпечувати дотримання прав людини для жінок на всіх рівнях;
- (b) Забезпечити ефективну координацію та розробити стратегію актуалізації гендерної проблематики, яка включає гендерне бюджетування, і яка може застосовуватися у всіх стратегіях і програмах на всіх рівнях для забезпечення різних аспектів життя жінок;
- (c) Забезпечити, щоб національні механізми комплексно і ефективно здійснювали розробку політик і програм, спрямованих на досягнення гендерної рівності, з урахуванням необхідності дотримання прав людини, а також покращити збір даних з розбивкою за ознакою статі та з урахуванням інших відповідних факторів, необхідних для оцінки результативності та ефективності таких стратегій і програм.

Тимчасові спеціальні заходи

24. Комітет із задоволенням відзначає поправку до Закону про політичні партії, якою було визначено мінімальну квоту в 30 відсотків для жінок-кандидатів у виборчих списках політичних партій в округах на національному рівні на виборах в законодавчі органи влади. Відзначаючи зусилля держави-учасниці щодо прийняття тимчасових спеціальних заходів в приватному секторі економіки, зокрема щодо наглядових рад державних

підприємств, Комітет, однак, стурбований відсутністю реалізації на практиці тимчасових спеціальних заходів в державі-учасниці.

25. Відповідно до статті 4 (1) Конвенції і посилаючись на свою Загальну рекомендацію №25 (2004 р.) про тимчасові спеціальні заходи, Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (а) Сприяти розбудові спроможності всіх відповідних державних посадових осіб і політиків, а також політичних партій, зокрема, в рамках концепції тимчасових спеціальних заходів, а також прийняти і здійснити відповідні заходи, в тому числі визначити низку обумовлених в часі цілей і квот, спрямованих на досягнення фактичної рівності жінок і чоловіків у всіх сферах, де жінки недостатньо представлені або перебувають в несприятливому становищі, в тому числі в суспільному і політичному житті, освіті, охороні здоров'я та зайнятості;
- (б) Усунути основоположні причини неякісного здійснення існуючих тимчасових спеціальних заходів і прийняти законодавство для заохочення використання тимчасових спеціальних заходів, що охоплює як державний, так і приватний сектори економіки.

Стереотипи

26. Комітет як і раніше стурбований збереженням в політичному дискурсі, ЗМІ та в суспільстві глибоко укорінених патріархальних поглядів і дискримінаційних стереотипів щодо ролі та обов'язків жінок та чоловіків в сім'ї, які увічнюють підлегле становище жінок в сім'ї і суспільстві, що, зокрема, відображається на виборі жінок в сфері освіти і професійної діяльності, виражається їх обмеженою участю в політичному і громадському житті, їх нерівною участю на ринку праці і нерівним становищем в сімейних відносинах. Комітет нагадує, що такі дискримінаційні стереотипи є також ключовими причинами насильства по відношенню до жінок, і висловлює стурбованість у зв'язку з тим, що до теперішнього часу держава-учасниця не вживала постійних заходів для зміни або усунення дискримінаційних стереотипів і негативних традиційних підходів.

27. Комітет нагадує державі-учасниці про те, що в усуненні патріархальних поглядів і дискримінаційних стереотипів провідну роль мають відігравати її посадові особи високого рівня, і рекомендує державі-учасниці:

- (а) Без зволікання впровадити комплексну стратегію, що передбачає активні і послідовні заходи, орієтовані на жінок і чоловіків з усіх прошарків суспільства, з метою ліквідації дискримінаційних стереотипів і патріархальних уявлень про роль і обов'язки жінок і чоловіків в сім'ї та в суспільстві;
- (б) Використовувати новаторські заходи, спрямовані на засоби масової інформації, для поглиблення розуміння реальної рівності жінок і чоловіків, а також посилення позитивного і не стереотипного уявлення про жінок у всіх сферах, з особливим акцентом на систему освіти.

Насильство проти жінок

28. Комітет, як і раніше, стурбований у зв'язку з високою поширеністю в державі-учасниці насильства по відношенню до жінок, зокрема випадків побутового і сексуального насильства, за якими показники залишаються заниженими, відсутністю статистичних даних з розбивкою за віком і відносинами між жертвою і злочинцем. Беручи до уваги представлену делегацією в ході діалогу інформацію про те, що проект закону про

ратифікацію Конвенції Ради Європи про попередження та боротьбу з насильством щодо жінок та насильством у сім'ї (Стамбульська конвенція) в даний час проходить друге читання у парламенті, Комітет висловлює стурбованість тим, що:

- (а) Домашнє насильство не підлягає кримінальному покаранню, і в законодавстві держави-учасниці немає конкретного визначення гендерно обумовленого насильства;
- (б) Відсутні притулки для жертв гендерно обумовленого насильства, в тому числі для жінок і дівчат з обмеженими можливостями.

29. Посилаючись на свою загальну Рекомендацію №19 (1992 р) про насильство по відношенню до жінок, Комітет рекомендую державі-учасниці:

- (а) Криміналізувати побутове насильство і прискорити ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та насильством у сім'ї (Стамбульська конвенція);
- (б) Прийняти всеосяжні заходи щодо запобігання та боротьби з насильством щодо жінок та дівчат і забезпечити, щоб винні притягувалися до відповідальності і несли належне покарання;
- (с) Впровадити програми обов'язкового навчання для суддів, прокурорів, співробітників поліції та інших посадових осіб правоохоронних органів з питань суверого застосування законодавства про криміналізацію насильства по відношенню до жінок, а також щодо врахування гендерних особливостей процедур для жінок, які є жертвами насильства, зокрема жінок з обмеженими можливостями;
- (д) Забезпечити адекватне відшкодування шкоди, надання допомоги і захисту жінкам, які стали жертвами насильства, в тому числі жінкам і дівчатам з обмеженими можливостями, шляхом створення притулків, в тому числі в сільській місцевості, а також розширення співпраці з неурядовими організаціями, які надають притулок і здійснюють реабілітацію жертв насильства;
- (е) Здійснювати збір статистичних даних про побутове, сексуальне та інші форми насильства по відношенню до жінок з розбивкою за віком і характером взаємин між жертвою і злочинцем;
- (ф) Забезпечити адекватні умови для компенсації і реабілітації для жінок-інвалідів, які є жертвами насильства.

Торгівля людьми та експлуатація проституції

30. Комітет із задоволенням відзначає зусилля, що вживаються державою-учасницею для боротьби з торгівлею людьми і захисту жертв торгівлі людьми, однак серйозно стурбований тим, що зростання безробіття, корупції, зниження життєвого рівня населення, тривала криза і недостатня реалізація законодавства і комплексу заходів щодо боротьби з торгівлею людьми створюють сприятливі умови для зростання рівня поширення торгівлі людьми в державі-учасниці, що викликає занепокоєння. Крім того, Комітет занепокоєний повідомленнями про насильство і дискримінацію по відношенню до жінок, задіяних у проституції, що призводить до різних форм жорстокого поводження, включаючи здирництво, побиття, експлуатацію жінок за так званою схемою «Суботник», згвалтування жінок, задіяних у проституції; а також про обмежений обсяг надаваної їм допомоги і відсутність програм для виходу з даної сфери і реінтеграції для жінок, які хочуть залишити проституцію.

31. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (а) Забезпечити повне дотримання свого законодавства про торгівлю людьми і збільшити фінансові ресурси, що виділяються на виконання законів і програм по боротьбі з торгівлею людьми;
- (б) Розбудовувати спроможність судових органів, співробітників правоохоронних органів, співробітників прикордонної служби, соціальних працівників і працівників охорони здоров'я щодо раннього перенаправлення жертв торгівлі людьми і способів роботи з ними з урахуванням гендерних факторів;
- (с) Усунути базові причини торгівлі шляхом розширення освітніх і економічних можливостей для жінок, дівчат та їх сімей, тим самим знижуючи їх вразливість до експлуатації торговцями;
- (д) Передбачити спеціальні притулки і кризові центри для жінок, програми виходу і реінтеграції та альтернативні можливості отримання доходу для жінок, які є жертвами торгівлі людьми, а також для жінок, які хочуть залишити проституцію;
- (е) Активізувати зусилля, спрямовані на запобігання торгівлі людьми на двосторонньому, регіональному і міжнародному рівнях.

Участь в політичному і громадському житті

32. Комітет вітає зусилля держави-учасниці з розширення участі жінок у політичному та суспільному житті, включаючи збільшення числа жінок-членів парламенту. Він стурбований тим, що жінки, як і раніше, в значній мірі недостатньо представлені на рівні прийняття рішень в парламенті, в уряді і на дипломатичній службі через панування традиційних і патріархальних поглядів, відсутність ефективних заходів, включаючи тимчасові спеціальні заходи, обмежений доступ до політичної сфери і недостатню спроможність.

33. Комітет нагадує державі-учасниці, що повне заалучення жінок має важливе значення не тільки для розширення їх можливостей, але і для прогресу суспільства в цілому, і рекомендує державі-учасниці:

- (а) Прийняти глобальну стратегію, засновану на впровадженні цілеспрямованих заходів, що включають: підготовку кадрів, забезпечення зайнятості з урахуванням гендерних аспектів і спеціальні заходи, в тому числі тимчасові спеціальні заходи для забезпечення призначення жінок на відповідальні посади на національному та місцевому рівнях на рівних засадах з колегами-чоловіками, відповідно до Загальної рекомендації Комітету №23 (1997 р.) про політичне та суспільне життя;
- (б) Проводити інформаційно-пропагандистські заходи для політиків, керівників місцевих громад, журналістів і широкої громадськості про важливість участі жінок в процесі прийняття рішень, з тим щоб поглибити розуміння того, що повна, рівна, вільна і демократична участь жінок на рівних засадах з чоловіками в політичному і громадському житті є необхідною умовою для ефективного виконання Конвенції, а також політичної стабільності та економічного розвитку країни.

Освіта.

34. Комітет із задоволенням відзначає високий рівень грамотності серед жінок. Він також вітає розробку Стратегії освіти (2020). Проте Комітет висловлює стурбованість у зв'язку зі

збереженням негативних і патріархальних стереотипів по відношенню до жінок і дівчат в шкільній системі навчальних програм і підручників. Крім того, Комітет занепокоєний тим, що в школах проводяться «уроки праці», де дівчат вчать готувати і шити, в той час як хлопчики навчаються столярним і теслярним навичкам, що відстоює традиційні гендерні ролі в суспільстві. Комітет стурбований нерівним доступом для жінок до ВНЗ Міністерства внутрішніх справ і Міністерства оборони. Комітет також стурбований високими показниками відсіву серед дівчат, що належать до ромської громади.

35. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Активізувати зусилля щодо перегляду шкільних програм і підручників для усунення негативних стереотипів по відношенню до жінок і дівчат;
- (b) Забезпечити використання однакової навчальної програми для хлопчиків і дівчат, зокрема, пропонується запровадити однакові «уроки праці» для хлопчиків і дівчат, в тому числі шляхом прийняття тимчасових спеціальних заходів;
- (c) Забезпечити жінкам рівний доступ до університетів Міністерства внутрішніх справ і Міністерства оборони, в тому числі шляхом прийняття тимчасових спеціальних заходів;
- (d) Заохочувати доступ дівчат-ромів до освіти, і забезпечувати продовження ними навчання на всіх рівнях освіти шляхом підвищення обізнаності про важливість освіти як права людини і як основи для розширення прав і можливостей жінок, а також посилити виконання політики повторного вступу, що дозволяє дівчатам-ромам, які покинули навчання, повернутися до школи.

Зайнятість

36. Комітет відзначає прийняття в 2012 році Закону про зайнятість населення, який передбачає рівні можливості для всіх громадян. Проте, він стурбований наступним:

- (a) Подальше розширення і збільшення гендерного розриву в оплаті праці в усіх секторах економіки, продовження професійної сегрегації на ринку праці і концентрація жінок на низькооплачуваних робочих місцях в формальному і неформальному секторах;
- (b) Список професій, заборонених для жінок, який охоплює широке коло професій і галузей, де немає ніяких об'єктивних підстав для такої заборони, тим самим обмежує економічні можливості жінок і їх доступ до повноважень в цілій низці галузей, зокрема, збройних силах, сільському господарству та промисловості;
- (c) Відсутність інформації про законодавство, що забороняє сексуальні домагання на робочому місці і забезпечує засоби правового захисту в рамках цивільного та/або кримінального права, а також про кількість порушених справ, обвинувальних вироків і покарань, накладених на правопорушників;
- (d) Становище жінок в постраждалих від конфлікту регіонах, де жінки стали де-факто головами домогосподарств і основними годувальницями для своїх сімей.

37. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Активізувати зусилля по створенню сприятливих умов для отримання жінками економічної незалежності, в тому числі шляхом підвищення рівня інформованості роботодавців з державного і приватного секторів економіки про заборону дискримінації жінок у сфері занятості, в тому числі жінок-інвалідів, а також всіляко

- сприяти входженню жінок в формальну економіку, в тому числі шляхом надання професійно-технічної освіти;
- (b) Ефективно гарантувати дотримання принципу рівної оплати за працю рівної цінності, вжити заходів щодо скорочення і ліквідації розриву в оплаті праці чоловіків і жінок і регулярно переглядати рівень заробітної плати в секторах, де зосереджені жінки;
- (c) Переглянути список заборонених професій і секторів, заохочувати і полегшувати доступ жінок до раніше заборонених професій за рахунок покращення умов праці, охорони здоров'я і безпеки;
- (d) Посилити законодавство з метою чітко визначити і заборонити сексуальні домагання на робочому місці;
- (e) Сприяти розвитку підприємництва та покращення доступу жінок і дівчат до інформаційних технологій, залучаючи їх до участі в програмах комп'ютерної грамотності та забезпечуючи їм доступ до нових технологій;
- (f) Активізувати зусилля з надання жінкам, постраждалим від конфлікту, в тому числі жінкам-інвалідам, вдовам і жінкам, що є головами домогосподарств, стійких економічних можливостей, а також ефективно вирішувати всі перешкоди на шляху забезпечення справедливої участі жінок у ринку праці;
- (g) Розробити стратегії для відновлення економіки, які сприятимуть досягненню гендерної рівності в якості необхідної передумови для сталого функціонування економіки постконфліктного періоду.

Здоров'я

38. Комітет вітає ініціативу держави-учасниці щодо реформування системи охорони здоров'я і реагування на надзвичайну гуманітарну ситуацію, зокрема, шляхом створення мобільних бригад для надання допомоги жертвам насильства. Однак Комітет стурбований таким:

- (a) Недостатні бюджетні асигнування на медичне обслуговування та застаріле обладнання для медико-санітарної допомоги в лікарнях і медичних центрах;
- (b) Зростання в державі-учасниці кількості випадків раку молочної залози, який є основною причиною смертності у жінок працездатного віку, і відсутність діагностичних послуг, профілактики та мамографії;
- (c) Зростання кількості випадків туберкульозу і захворювань, що передаються статевим шляхом, а також ВІЛ/СНІД серед жінок і проблема алкоголізму та наркоманії серед жінок.

39. У відповідності зі своєю Загальною рекомендацією №24 (1999 р.) про жінок і здоров'я, Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Забезпечити належне бюджетне фінансування органів охорони здоров'я і покращити доступ жінок до високоякісної медичної допомоги і послуг, пов'язаних зі здоров'ям;
- (b) Забезпечити рівний доступ і доступність послуг мамографії і скринінгу жінкам по всій його території;
- (c) Активізувати виконання стратегій по боротьбі з ВІЛ/СНІДом, зокрема, превентивних стратегій, і продовжити надання безкоштовної антиретровірусної

терапії всім жінкам з ВІЛ/СНІДом, а також стратегій по боротьбі з алкоголізмом і споживанням наркотиків серед жінок;

(d) Надати ефективний доступ до медичної інформації та забезпечити доступність (медичних) послуг для жінок та дівчат, зокрема, щодо репродуктивного здоров'я та методів контрацепції, здійснювати збір категоризованих даних і забезпечити навчання медичних працівників, зокрема, в сільській місцевості.

Сільські жінки

40. Визнаючи прийняття нових стратегій децентралізації в сільських районах, Комітет висловлює стурбованість у зв'язку з наступним:

(a) Несприятливе становище жінок в сільській місцевості і висловлює жаль з приводу обмежених даних про їхнє становище і недостатності заходів, що вживаються державою-учасницею для вирішення проблеми бідності серед сільських жінок і повного забезпечення їх доступу до правосуддя, освіти, охорони здоров'я, житла, зайнятості у формальному секторі, розвитку навичок і професійної підготовки, діяльності, що приносить дохід і мікрокредитування;

(b) Складне становище сільських жінок в постраждалих від конфлікту регіонах, де вони нерідко несуть непропорційно важкий тягар в таких ситуаціях у той час, як їх права на використання ресурсів, засобів до існування і доступу до землі в регіонах, що постраждали від конфлікту, регулярно порушуються, а також відсутність інформації про будь-які ініціативи, спрямовані на надання допомоги і підтримки сільським жінкам, постраждалим в результаті конфлікту в державі-учасниці, зокрема жінкам, що є головою родини, самотнім жінкам, вдовам, жінкам-інвалідам та жінкам, які належать до меншин.

41. Комітет рекомендує державі-учасниці:

(a) Звернутися, в разі необхідності, за наданням міжнародної допомоги і співробітництва для покращення інфраструктури в сільських районах і розробки політики по боротьбі з бідністю серед жінок в сільській місцевості з метою забезпечення їм доступу до правосуддя, освіти, житла, зайнятості у формальному секторі, розвитку навичок і можливостей для навчання, можливостей отримання доходу і мікрокредитування, а також доступу до володіння і користування землею, з урахуванням їх конкретних потреб, відповідно до Загальної рекомендації №34 (2016 р.) про права жінок в сільській місцевості;

(b) Звернути належну увагу на негативні наслідки конфлікту для сільських жінок, забезпечити задоволення їх конкретних потреб і надати їм доступ до базових послуг, інфраструктури і нових технологій;

(c) Вивчити вплив економічних і соціальних стратегій розвитку сільських територій на дотримання прав людини для жінок і покращити збір конкретних категоризованих даних щодо жінок, які проживають в сільській місцевості;

(d) Розробити спеціальні заходи з метою залучення можливостей для розширення економічних прав сільських жінок і забезпечити їх участь в розробці цих стратегій і програм, які розглядають жінок не тільки в якості жертв або одержувачів допомоги, але і в якості активних учасників при розробці і здійсненні такої політики.

Жінки з обмеженими можливостями і жінки похилого віку

42. Комітет стурбований у зв'язку з відсутністю державної політики та заходів, спрямованих на захист прав жінок і дівчат з обмеженими можливостями, в тому числі їх права на інклюзивну освіту, охорону здоров'я, зайнятість, житло та участь у політичному і громадському житті, а також у зв'язку з відсутністю механізмів для захисту жінок і дівчат з обмеженими можливостями від множинних форм дискримінації, а також від насильства і жорстокого поводження. Комітет також стурбований у зв'язку з передбачуваною практикою примусової стерилізації жінок, визнаних недієздатними, за згодою їх опікуна і без їх вільної і усвідомленої згоди. Комітет також стурбований становищем літніх жінок і відсутністю у них доступу до медичної допомоги та до захисту від насильства і жорстокого поводження.

43. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (a) Прийняти комплексні стратегії та програми щодо захисту прав жінок і дівчат з обмеженими можливостями і літніх жінок, зокрема, що піддаються множинним формам дискримінації, забезпечивши їм рівний доступ до освіти, зайнятості, житла, охорони здоров'я та інших основних послуг і соціального забезпечення, і сприяти їх автономії, доступу до побутового обслуговування та участі в політичному і громадському житті;
- (b) Скасувати практику примусової стерилізації без вільної і усвідомленої згоди жінок з інвалідністю та забезпечувати засоби правового захисту для жертв примусової стерилізації.

Лесбіянки, бісексуали і трансгендерні жінки

44. Комітет стурбований повідомленнями про дискримінацію, переслідування і агресивну риторику, що базуються на негативних стереотипах і спрямовані проти жінок-лесбіянок, бісексуалів і транссеексуалів, а також відсутністю притулків для жінок-ЛБТ, що стали жертвами насильства. Комітет також занепокоєний відсутністю інформації про медичні послуги і права, доступні для жінок-лесбіянок, бісексуалів і транссеексуалів, а також відсутністю підготовки медичного персоналу щодо особливих потреб (таких пацієнтів).

45. Комітет рекомендує державі-учасниці забезпечити необхідний захист від дискримінації та насильства жінок-лесбіянок, бісексуалів і транссеексуалів, зокрема шляхом прийняття антидискримінаційного законодавства і перегляду діючих дискримінаційних законів, які не забороняють множинних форм дискримінації, а також забезпечити доступ до житла і допомоги для жінок-ЛБТ, що стали жертвами насильства, а також забезпечити навчання медичного персоналу і співробітників поліції і правоохоронних органів.

Шлюб і сімейні відносини

46. Комітет із задоволенням відзначає, що держава-учасниця підвищила мінімальний вік для вступу в шлюб для дівчат до 18 років, однак, стурбований тим, що практика шлюбу раніше 18 років, як і раніше зберігається в громадах рома. Комітет також стурбований тим, що судді часто вдаються до медіації, навіть в ситуаціях, пов'язаних із застосуванням домашнього насильства. Комітет також стурбований тим, що гендерно обумовлене насильство по відношенню до жінок в побутовій сфері не береться до уваги судами при винесенні рішення щодо опіки над дітьми та їх відвідування.

47. Комітет рекомендує державі-учасниці:

- (а) Впровадити суворе застосування мінімального шлюбного віку, визначеного на рівні 18 років;
- (б) Виключити застосування медіації в ситуаціях насильства в сім'ї;
- (с) Прийняти законодавство, яке вимагає, щоб гендерне насильство по відношенню до жінок в побутовій сфері враховувалося при встановленні опіки над дітьми або визначенні процедури участі в їх вихованні, а також підвищити обізнаність осіб, які працюють в судовій системі, про взаємозв'язок між таким насильством і розвитком дитини.

Збір даних

48. Комітет висловлює стурбованість у зв'язку із загальним відсутністю оновлених статистичних даних з розбивкою за статтю, віком, етнічною приналежністю, інвалідністю, географічним місцезнаходженням і соціально-економічною ситуацією, які необхідні для точної оцінки становища жінок, щоб визначити, чи піддаються вони дискримінації, з метою усвідомленого і цілеспрямованого вироблення відповідної політики і систематичного моніторингу та оцінки прогресу, досягнутого в реалізації фактичної рівності жінок у всіх питаннях, які охоплюються Конвенцією.

49. Комітет закликає державу-учасницю розробити систему гендерних показників для покращення збору даних з розбивкою за ознакою статі та іншими відповідними факторами, які необхідні для адекватної оцінки впливу і ефективності політик та програм, спрямованих на забезпечення гендерної рівності та розширення здійснення жінками своїх прав людини. У зв'язку з цим Комітет звертає увагу держави-учасниці на свою Загальну рекомендацію №9 (1989 р.) про статистичні дані щодо становища жінок і рекомендує державі-учасниці звернутися за технічною допомогою до відповідних структур Організації Об'єднаних Націй, а також розширювати співпрацю з жіночими об'єднаннями, які могли б допомогти в зборі точних даних.

Пекінська декларація і Платформа дій

50. Комітет закликає державу-учасницю керуватись положеннями Пекінської декларації та Платформи дій в заходах щодо виконання положень Конвенції.

Порядок денний в сфері сталого розвитку на період до 2030 р.

51. Комітет закликає до реалізації реальної гендерної рівності у відповідності до положень Конвенції протягом усього процесу реалізації Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 р.

Оприлюднення

52. Комітет просить державу-учасницю забезпечити своєчасне оприлюднення цих Заключчих зауважень офіційною мовою держави-учасниці перед відповідними державними установами всіх рівнів (національного, регіонального та місцевого), зокрема уряду, міністерств, парламенту і судових органів влади, щоб забезпечити їх виконання в повному обсязі.

Технічна допомога

53. Комітет рекомендує державі-учасниці розглянути питання про звернення за наданням міжнародної допомоги і співробітництва та використання технічної допомоги в розробці та виконанні комплексної програми, спрямованої на реалізацію вищезгаданих рекомендацій, а також Конвенції в цілому. Крім того, Комітет закликає державу-учасницю продовжувати співпрацю зі спеціалізованими інституціями і програмами системи Організації Об'єднаних Націй.

Ратифікація інших договорів

54. Комітет відзначає, що приєднання держави-учасниці до дев'яти основних міжнародних документів щодо прав людини³ сприятиме здійсненню жінками своїх прав людини і основних свобод у всіх аспектах життя. У зв'язку з цим Комітет рекомендує державі-учасниці розглянути питання про ратифікацію Міжнародної конвенції про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей, стороною якої воно поки не є.

Подальші заходи за підсумками Заключних зауважень

55. Комітет просить державу-учасницю за два роки надати письмову інформацію про заходи, вжиті для виконання рекомендацій, що містяться в пунктах 13 (a), (f) та 29 (a), (c) вище.

Підготовка наступної доповіді

56. Комітет пропонує державі-учасниці представити її дев'яту періодичну доповідь в березні 2021 р. У разі затримки доповідь повинна охоплювати весь період до моменту її подачі.

57. Комітет просить державу-учасницю дотримуватися узгоджених основних принципів подання доповідей за міжнародними угодами про права людини, включаючи рекомендації щодо підготовки спільного базового документа і документів по конкретних угодах (HRI/GEN/2/Rev.6, глава I).

³ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання; Конвенція про права дитини; Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей; Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень і Конвенція про права інвалідів.